

KİTAP TAHLİLİ

Prof. Dr. Y. ALTUĞ

Kazimierz Grzybowski - Soviet Private International Law, A. W. Sijthoff Leyden, 1965

Leyden Üniversitesi'nin Doğu Avrupa için Dokümantasyon Ofisi tarafından yayınlanan *Law In Eastern Europe* (Doğu Avrupada Hukuk) serisinden olan bu kitap büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Batılı Hukukçular olarak biz Sovyet Hukukunu ancak Sovyetlerin kendi yayınladıkları Batı dilindeki seyrek eserlerden öğrenebilmekteyiz, bu bakımdan Sovyet Hukukunu iyi bilen bir Batılı bilginin bu konuda eser yayınlanmasını sevinçle karşılamak gereklidir.

179 sayfalık kitap kısımlara ve bölümlere ayrılmadan sadece I den V e kadar romen rakkamları ile bölünerek hazırlanmıştır. I altında Doktrin ve Politika izah edilmiştir (sh. 19 - 44). Bundan önce Önsöz, kısaltmalar ve geniş bir bibliyografya yer almaktadır.

Doktrin ve Politika kısmında Sovyet İhtilâlinden 10 yıl sonra dahi Batı ile hukuki ilişkilerin kuvvetli olduğu ve Sovyet Hukukçularının hâlâ Avrupanın başlıca hukuk düşüncelerini kümeleyen okullara mensup oldukları anlaşılmaktadır. Bu bilhassa Devletler Hususi Hukuku alanı için doğru bir iddiadır. Bu konuda aktif bilginlerden ikisi Makarov ve Krylov geleneksel okul ve düşünceleri izlerken diğer ikisi Goikhbarg ve Pereterskii hukuki meseleleri Marksist açıdan savunuyorlardı. Zaten o tarihte Sovyet Rusyada bu dört bilginden başka da aktif Devletler Hususi Hukukçusu yoktu.

Rusyada Devletler Hususi Hukuku konusunda ilk eserler 1850 lerde yayınlanmıştır. Rus bilginleri Batı Hukuk düşüncesini Rus Hukukçularına anlatmak istiyorlardı. Meier ve İvanov, her ikisi de Kazan Üniversitesi profesörü olan bu zatlar Savigny ve muasırlarını Rusyaya tanıttılar. Rusyada ilk orijinal eseri Profesör Malyshev

yazmıştır. Bu Rusyadaki eyaletler arası çatışmalara dair bir deneme idi. Mamafih Kazanskii, Martens, Brun, Kahn, Nolde ve Pilenko gibi meşhur Rus Hukukçuları da eserlerinde Devletler Hususi Hukuku sorunlarına yer vermişlerdir.

Bolşevik ihtilâlinde sonra Goikhbarg, Peterskii, Koretskii gibi Sovyet bilginleri Devletler Hususi Hukukunu kapitalist devletlerin ve serbest ekonomi sisteminin bir hukuk dalı olarak gördüler. Fakat yararlanmak ta istediler zira Rusyada Yabancıların Hukuki Durumu, devletleştirilmiş şirketlerin yabancı memleketlerdeki malları gibi çözümlenmesi gereken bir çok mesele ortada idi. Devletler Hususi Hukukuna dair Sovyet Rusyadaki ilk sistematik eseri 1924 te Pereterskii yazdı bunu 1928 de Goikhbarg'ın eseri, 1930 da Krylov'un eseri izledi. 1940 da Preterskii ile Krylov ortak bir eser yazdılar. Bu sistematik ve şumullu olarak bütün Devletler Hususi Hukukunu izaha çalışan ilk trete idi. Profesör Lunts'un 1950 de yazdığı benzer trete 1959 da Avrupadaki klasik plâni izleyerek yeniden yayınlandı. Bu Genel kısımdı, ikinci cildi olan özel kısım 1963 te yayınlanmıştır.

II altında Sovyet Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları incelenmiş ve bunların çok taraflı andlaşmalar, Sosyalist memleketlerle imzalanan ikili andlaşmalar, Serbest ekonomili memleketlerle akdedilen ikili andlaşmalar, mevzuat, adet, içtihatlar olduğu belirtilmiştir. (sh. 44 - 68)

1961 tarihli Sovyet Medeni Usul kanununun 129. maddesi «Sovyet Rusyanın taraf olduğu bir andlaşmadaki ahkâm Sovyet Medeni Usül Mevzuatına göre uygulanabilecek hükümlere nazaran tercihan uygulanacaktır» demektedir.

III altında Ticaret yapan Devlet olarak Sosyalist devletin uyguladığı kaideler incelenmektedir. Burada Kişilerin Tabiiyeti, Dış Ticaret Sözleşmeleri, İrade Muhtariyeti, Kıymetli Evrak, Telif Hakları, Deniz Ticaretinde Kanunlar çatışması ve Hava Hukukunda Kanunlar Çatışması anlatılmaktadır. (sh. 69 - 110)

IV altında Sovyet Devletler Hususi Hukukunda Şahsi Haklar izah edilmektedir. Burada Sovyet Rusyadaki Yabancıların Hukuki Durumları ile Yabancı Memleketlerdeki Sovyet Vatandaşlarının Hukuki Durumları ele alınmaktadır. Burada ayrıca Sözleşmeler, Evlenme ve Boşanma, Ana baba çocuklar, evlât edinme, vesayet incelenmiştir.

Şahsi haklar bakımından Rusyadaki yabancıların kendi milli kanunlarına veya ikametgâh kanunlarına değilde Sovyet kanunlarına tâbi oldukları anlaşılmaktadır.

Mirasa gelince 1961 Medeni Usul Kanununa kadar Sovyet Devletler Hususi Hukuku kaideleri miras hususunda sükutu muhafaza etmekte idiler. 1961 de Medeni Usul Kanununun 127. maddesi ile «Miras müteveffanın son ikametgahı yeri kanuna tabidir» kaidesi kondu.

V Yabancı Hukukun uygulanması ve Sosyalist - Kapitalist tezatlar ismini taşımaktadır. Burada vasıf, atıf, yabancı hukukun isbatı gibi meseleler ele alınmıştır.

Sovyet Rusyanın Devletler Hususi Hukuku Sistemi hakkında bu konu ile meşgul olanlara gerekli bilgileri veren bu eser gayesini gerçekleştirmiştir.